

VECSALACAS KULTŪRAINAVA

1. Ainavas struktūras raksturojums

Ainavas struktūru nosaka Salacas ieleja un tai pieguļošā atklātā vai mežainā ainavu telpa. Vadoties galvenokārt pēc reljefa formām, kultūrainavā izdalāmi divi galvenie ainavu tipi:

- Salacas ieleja (kas ietver upes koridoru).
- ielejas pamatkrasta viļņotais līdzenums (ietverot apkārtējos meža masīvus un atklātās lauksaimniecības zemju platības).

Salacas ielejai raksturīga mozaīkveida struktūra, kas veidojusies pateicoties ļoti daudzveidīgiem dabiskajiem apstākļiem, kā arī cilvēka darbības rezultātā, izmantojot ielejas nogāzes un tās pamatkrasta līdzenumus lauksaimniecībā. Izteiktāka mozaīkveida struktūra Salacgrīvas posmā vērojama sākot no Korģītes iztekas līdz pat Salacgrīvai. Šeit dominē atklātās ainavas, kur noteicošās ir tradicionālās lauksaimniecības iezīmes.

2. Ainavas raksturojums un attīstība

2.1. Ainavas bioloģiskās daudzveidības raksturojums

Kultūrainavas bioloģiskās daudzveidības priekšnosacījums ir Salacas ieleja un Salacas upe, kas ir nozīmīgs koridors migrējošām lašveidīgajām zivīm.

2.2. Ainavas estētiskās un kultūrvēsturiskās vērtības

Ainavas estētiskais novērtējums:

Ainavā ir augsta estētiskā vērtība, ko nosaka vizuāli augstvērtīgās skatu perspektīvas uz Salacas ieleju un Salacas ūdens spoguļi no upes pamatkrasta vai tilta. Kopumā Salacas ielejas ainava Vecsalacas posmā vērtējama kā vizuāli spilgta un daudzveidīga, sākot ar stipri norobežotu, šauru upes koridora ainavu līdz pat atklātai tradicionālai lauku ainavai, kas sniedzas pāri ielejas robežām. Apsaimniekojot ieleju, ainavu aizsardzībai un to kvalitātes uzlabošanai jāpievērš īpaša uzmanība, jo ainava ir uzskatāma par vienu no svarīgākajiem ielejas resursiem gan tūrismam, gan ielejas attīstībai kopumā.

Viena no izcilākajām skatu vietām atrodas pie “Silvēveru” mājām, bet ļoti augstvērtīgi skati vērojami arī nedaudz lejpus Korģītes ietekas. Šīs ir vienas no retajām vietām visā Salacas ielejā, kur tieši pie autoceļa atrodamas labi pārredzamas, atklātas ainavas. Labs skats pār Salacas ieleju vērojams no autoceļu tilta pie Vecsalacas. Šeit arī vērojama atklāta ainava, kurā labi izceļas Vecsalacas muižas parks ar izteiksmīgiem veciem ozoliem. Lielu ozolu rindas daudzveido arī ielejas ainavu upes pretējā krastā.

Dažviet labas iespējas aplūkot ielejas ainavu ir pārvietojoties gar ielejas nogāzi kājām vai nobraucot no galvenajiem ceļiem.

Tāpat kā citviet, dabas parka teritorijā vislabākās iespējas izbaudīt Salacas ielejas ainavas ir braucot ar laivu pa upi. Sākot no “Brūveļiem” pamazām sāk dominēt daļēji atklāta tradicionālā lauku ainava, kur kā krāšņākie ainavas

elementi izceļas lielie ozoli upes krastos, Vecsalacas muižas komplekss, kā arī atsevišķas vizuāli pievilcīgas mājvietas.

Ainavas kultūrvēsturiskais novērtējums:

Ainavas kultūrvēsturisko vērtību nosaka pļavas un ganības Salacas ielejā un pamatkrastā, viensētu izvietojums, tači un Vecsalacas muiža.

- **Vecsalacas muižas komplekss un parks** – pašreizējās muižas ēkas celtas 19.gs. Līdz mūsdienām saglabājušās tikai daļa no saimniecības ēkām, kurās pašlaik ir izvietota Salacgrīvas mežniecība. Muižas parkā (8.8 ha) atrodamas 33 eksotisku augu sugas. Muižas parkā ir izveidotas mākslīgās pilsdrupas. Muižas parkā atrodas 1793. gadā celtais pieminēklis baronam Ferzenam.
- **Steliņu dzirnavas** – uz Korģes upes netālu no ietekas Salacā, Salacgrīvas – Korģenes ceļa malā atrodas bijušo Steliņu dzirnavu drupas.
- **Dzelzsbetona tilts** pār Salacu – 1911. gadā (citos avotos 1909. g.) būvētais tilts ir bijis pirmais dzelzsbetona tilts un trešais lielākais vienloka konstrukcijas tilts Baltijā.
- Par savdabīgu teritorijas kultūrvēsturisko mantojumu uzskatāmi **nēģu tači** un ar tiem saistītās zvejas tradīcijas. Mūsdienās šajā posmā tači saglabājušies tikai dažās vietās- 1 km lejpus Salacas dzelzsbetona tilta pie “Veckalēju” mājām un Silvēvera tača vietā.

2.3. Ainavas sociālekonomiskā nozīme

Ainavai ir ļoti liela nozīme tūrisma attīstībā. Salacā Silvēveru tacis uncīti tači ir nozīmīga nēģu ķeršanas vieta. Salacā (pēc statistikas datiem) nozvejo 10-15 t nēģu gadā. Reālā šīs sugas nozveja Salacā ir 1,5-2 reizes lielāka. Augstāk minētajā upes posmā vietējie iedzīvotāji un atpūtnieki makšķerē un peldas. Šis Salacas posms pavasarī ir pats populārākais makšķernieku vidū. Ņemot vērā bagātīgos zivju resursus un makšķerēšanas iespējas, (Salaca ir vienīgā upe Latvijā, kur atļauta licencēta lašveidīgo zivju ķeršana), tā piesaista makšķerēšanas cienītājus no visas Latvijas, arī no ārzemēm. Makšķernieki izjūt naktsmītņu un apmetņu vietu trūkumu pavasara periodā Salacgrīvā, kā arī daudzi nav apmierināti ar licenču pārdošanas laikiem vai noteikumiem. Perspektīva kā viens no tūristu un makšķernieku piesaistes veidiem varētu būt piedalīšanās specifiskākajā nēģu zvejā un to sagatavošanas procesā, kā arī aizvien pieaugošajā interesē par lašu nārsta vērošanu Salacā (Salacas dabas parka dabas aizsardzības plāns, 2006).

2.4. Vispārējās tendences ainavu struktūras attīstībā un to ietekmējošie faktori

Ar krūmiem aizaug Salacas ielejā un pamatkrastā esošās pļavas un ganības, kā rezultātā samazinās to kultūrvēsturiskā un estētiskā vērtība.

Perspektīvā sagaidāms dzīvojamās un rekreācijai un tūrismam nepieciešamās apbūves attīstība Salacas krastā.

2.5. Ainavu vai ainavu elementu pašreizējais aizsardzības režīms un tā ietekme uz ainavu izmantošanu un apsaimniekošanu

Pašreiz kultūrainava ietilpst Salacas ielejas dabas parkā.

Valsts aizsardzības statuss ir noteikts Vecsalacas muižai (Valsts aizsardz.Nr 3930, valsts nozīme).

2.6. Vēlamā ainavu struktūra un tās elementu attīstība

Pašreizejās ainavas telpiskās struktūras telpiskās struktūras un rakstura saglabāšana. Vizuālās saiknes starp viensētām un upi un Vecsalacas muižu un upi saglabāšana.

2.7. Priekšlikumi ainavas izmantošanai un apsaimniekošanai

1. Dabas parka „Salacas ieleja” dabas aizsardzības plānā paredzamo rīcību īstenošana, izņemot mežu un krūmāju apauguma attīstība Salacas upes ielejā.
2. Saglabāt esošo lauksaimniecības zemju ainavu. Nav atbalstāma lauksaimniecībā izmantojamo zemju apmežošana. Ja tā nav novēršama, tad pirms zemju apmežošanas nepieciešams izstrādāt ainavu dizaina plānu.
3. Nav pieļaujama enerģētiskas koksnes plantāciju ierīkošana.
4. Kultūrainavā nav vēlama vēja ģeneratoru būvniecība.

3. Priekšlikumi ZVBR zonējumam

Saglabājams esošais ZVBR zonējums.